

Bossányi z Malých Chraštian a Ilavy 1835 – 1971

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	Obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1550_7564	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Bossányi z Malých Chraštian a Ilavy	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1835 – 1971	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	0,125 bm (1 archívna škatuľa)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	príslušníci rodu Bossányi z Malých Chraštian a Ilavy	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	Pôvodcom archívneho fondu sú príslušníci tzv. tekovskej vetvy starobylého a značne rozvetveného uhorského šľachtického rodu Bossányiovcov, známeho od 13. storočia. Tento starý rod pochádza zo starobylého klanu Diviackovcov a má korene v obci Veľké Bošany v okr. Topoľčany. V priebehu storočí sa rod rozvetvil do niekoľkých vetiev. Hlavná vetva rodu zostala sídlit' vo Veľkých Bošanoch. V roku 1774 získal člen tejto vetvy Imrich Boššáni, podpredseda Uhorskej kráľovskej miestodržiteľskej rady, grófsky titul, táto línia však jeho synom v roku 1781 vymrela. V 18. storočí vznikli aj iné vetvy rodu usadené v obci Janova Ves (dnes č. o. Klátová Nová Ves, okr. Partizánske), Prave-	Dejiny správy pôvodcu

		<p>nec (okr. Prievidza) a Mojmírovce (okr. Nitra) v bývalej Nitrianskej stolici, ktoré pretrvali až do konca 19. storočia. Potomkovia Boššániovcov žili vo Veľkých Bošanoch a Malých Bošanoch (dnes obec Bošany) ešte aj na konci 19. storočia. Tekovská línia rodu usadená v bývalej Tekovskej stolici (s prídomkami „od Veľkých Bošian a Veľkých Uheriec“) vznikla už na začiatku 17. storočia. Jedna jej významnejšia podvetva s majetkami vo Veľkých Uherciach získala baronát vďaka tekovskému podžupanovi Michalovi Boššánimu (1679), táto podvetva však ešte v roku 1749 vymrela. V Tekove však pretrvala zemianska línia tejto tekovskej vetvy, v ktorej majú pôvod aj samotní pôvodcovia fondu. Založil ju Imrich Boššáni (+ 1754), slúžny Tekovskej stolice, ktorý žil v obci Nemčiňany (okr. Zlaté Moravce). Jeho vnuk Pavol Boššáni (1768 – 1839) sa usadil v obci Malé Chrašťany (dnes č. o. Beladice, okr. Zlaté Moravce). Pavlov syn Ján Boššáni (1811 Malé Chrašťany – 1885 Ilava), jediný mužský pokračovateľ tejto tekovskej línie rodu, sa stal lekárnikom a odsťahoval sa do Ilavy v bývalej Trenčianskej stolici, kde zanechal aj potomkov. Išlo o jediného syna Kornela Boššániho (1864 – 1900), ktorý bol rovnako lekárnikom v Ilave. V jeho manželstve so Štefániou Melčickou (1867 – 1937), pochádzajúcej z trenčianskeho šľachtického rodu Melčických z Melčíc, sa narodilo niekoľko detí, menovite Natália (1888 – 1967, 1. manžel lekárnik Pavol Michalec z Ilavy, 2. manžel Dr. Koloman Bossányi z Nitry), Mikuláš (1892 – 1960, kuchár v Ilave, emigroval do USA), Aurel (1900 – 1966, dielovedúci v Považskej Bystrici, manž. Barbora Gregušková), Emília (manž. Aleš Dudáček, lesný inžinier, Zlaté Moravce), Janka (+ 1923) a Šarlota (manž. Jozef Ulrik, Szekszárd, Maďarsko). Zachované písomnosti predmetného archívneho fondu pochádzajú z dedičstva Aurelovej dcéry Marty Anny Štefánie Bossányiovej (*1933 Považská Bystrica), ktorá sa vydala za Jána Reška (*1926 Tovarníky, č. m. Topoľčany) a neskôr žila v Bratislave. Pre dejiny fondu a jeho obsahovú náplň je zaujímavý genealogický vzťah Aurelovej sestry Natálie Bossányiovej (1888 – 1967), ktorá sa vydala za Pavla Michalca a neskôr v roku 1933 druhýkrát za vdovca Dr. Kolomana Bossányiho z Nitry (1888 Senica – 1967 Bošany). Jej prvý manžel bol lekárnik v Ilave. Z tohto manželstva pochádzala Margita (Manci)</p>	
--	--	--	--

		<p>Michalcová vyd. Szenteová a Natália (Nanci) Michalcová (1919 Ilava – 1952 Košice), divadelná a filmová herečka, členka činohry Štátneho divadla v Košiciach (vo svojich 33 rokoch spáchala samovraždu). Práve z jej pôsobenia sa v predmetnom archívnom fonde zachoval aj celý súbor fotografií z jej divadelných vystúpení. Druhý manžel Natálie Bossányiovej, Dr. Koloman Bossányi, zas pochádzal z najvýznamnejšej hlavnej, tzv. veľkobošianskej vetvy Boššániovcov (bol dokonca jej jediným pokračovateľom), čím sa tieto dve línie rodu prepojili. Býval v Nitre, odkiaľ pochádzala jeho prvá manželka Eleonóra Lakitsová (1895 – 1932), neskôr v Bošanoch. Z jeho prvého manželstva pochádzala jediná dcéra Magda (Dolly) Bossányiová (*1920 Nitra), ktorá sa vydala za Dr. Štefana Klima (1919 Zvolen – 2000 Bratislava), slovenského zbormajstra a dirigenta, jedného z najvýznamnejších osobností slovenskej hudobnej kultúry a dlhoročného dirigenta speváckeho zboru Lúčnica. Ten je približne vo veku 7 rokov zachytený so svojou mamou a tetami aj na jednej z fotografií v archívnom fonde.</p>	
3.2.3.	Archival history	<p>Archívny fond bol od prevzatia v roku 1890 do inventarizovania v roku 1921 v neusporiadanom stave. Dokumenty neobsahovali žiadne stopy po signatúrach ani po pôvodnom usporiadaní.</p>	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	<p>Archívny fond v rozsahu jednej archívnej škatule bol prevzatý do Štátneho archívu v Nitre dňa 9. decembra 1980, a to ako akvizícia od vtedajšej Archívnej správy MV SSR. Písomnosti boli odkúpené od Marty Bossányiovej vyd. Reškovej (*1933) z Bratislavy. Fond bol zaevidovaný pod prírastkovým číslom 540.</p>	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and contents	<p>Chronologicky ho možno vymedziť rokmi 1835 – 1971. Najstarším dokumentom vo fonde je modlitebná knižka c. k. komorníka, grófa Rudolfa Ňáriho (1804 Senica – 1851 Baštín, č. o. Bošany) z roku 1835, ktorá obsahuje aj jeho genealogické poznámky o svojej rodine a narodených deťoch. Knižka sa dostala do fondu zrejme rodinnými väzbami, keďže jedna z jeho dcér, Johana (1840 – 1905), sa vydala za Juraja Boššániho (1828 – 1893) z Veľkých Bošian. Najmladšou písomnosťou sú genealogické poznámky</p>	Obsah a rozsah archívneho fondu

		<p>Barbory Bossányiovej rod. Greguškovej z roku 1971. Najväčší rozsah z celého fondu predstavujú rodinné fotografie, ktoré pochádzajú zhruba z rokov 1890 – 1960. Z formálneho hľadiska sa vo fonde nachádzajú prevažne písomnosti osobnej povahy. Ide najmä o bohatý fotografický materiál z 19. a prvej polovice 20. storočia (rodinný fotoalbum, portrétné či skupinové fotografie členov rodu a pod.), výpisy z matrik, 2 ks úmrtných parte, genealogické poznámky z 20. storočia a veľmi cenný súbor fotografií herečky Natálie Michalcovej rod. Bossányiovej (1919 – 1952). Z korešpondencie sa zachoval iba jeden list Kolomana Bossányiho Márii Lakitsovej z roku 1929. Jazykom je prevažne maďarčina a slovenčina. Celkový rozsah písomností fondu je 0,12 bm. Zachované písomnosti sú významným prínosom najmä pre objasnenie pôsobenia tekovskej vetvy rodu Boššániovcov pôvodom z Malých Chraštian a neskôr usadenej v Ilave, prípadne aj iných spríbuznených rodín (Greguška, Melčický, Zárjecký atď.). Zároveň sú vďaka svojej obsahovej skladbe zaujímavé pre spoznanie historického a kultúrno-historického života a prostredia nižšej uhorskej šľachty, jej continuity, resp. spoločenských a sociálnych väzieb po roku 1918. Výnimočnosť archívneho fondu spočíva vo veľkom množstve fotografického materiálu, ktorý bohato dokumentuje členov rodu Bossányi a príbuzenstvo od druhej polovice 19. a z 20. storočia (tri generácie rodiny Bossányi, Greguška, Melčický a spríbuznení členovia). Fotografie, najmä z rodinného fotoalbumu, sú tiež prínosom aj pre dejiny viacerých fotografických ateliérov na Slovensku (Streliszky Budapešť a Bratislava, M. Stern Trenčín, Julius Gertinger Viedeň, Otto Apfel Bratislava). Z ostatných dokumentov treba upozorniť na genealogické poznámky Barbory Bossányiovej rod. Greguškovej z roku 1971 a tiež jej ročníkovú školskú fotografiu z roku 1912 z ľudovej školy v Pruskom, ktorá patrí medzi ojedinele zachované skupinové fotografie z uhorských ľudových škôl. Medzi cenné dokumenty patrí aj rozsiahly súbor (161 ks) fotografií herečky Natálie Michalcovej (1919 – 1952) z jej divadelných vystúpení, prípadne možno upozorniť aj na modlitebnú knižku grófa Rudolfa Ňáriho z roku 1835 s genealogickými poznámkami.</p>	
--	--	--	--

3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	Vyrad'ovanie sa nevykonalo.	Vyrad'ovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Nepredpokladá sa.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	<p>Archívny fond je usporiadaný do dvoch oddelení, ktoré charakterizujú obsahovú štruktúru jeho zachovaných písomností:</p> <p style="text-align: center;">I. PÍSOMNOSTI OSOBNÉJ POVAHY 1894 – 1971</p> <p style="text-align: center;">I/1 Výpisy z matiek 1896 – 1966 I/2 Úmrtné oznámenia (parte) 1931 – 1950 I/3 Genealogické poznámky 1971 I/4 Rodinná korešpondencia 1929 I/5 Rodinné fotografie 1894 – 1961 I/6 Rôzne</p> <p style="text-align: center;">II. RÔZNE 1835</p> <p>V rámci uvedených oddelení sú jednotlivé písomnosti usporiadané chronologicky. Inventárnu jednotku predstavuje v prevažnej miere jednotlivina, ojedinele vecne príbuzná skupina písomností.</p>	Spôsob usporiadania
3.4.1.	Conditions governing access	Prístupný v zmysle zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach v znení neskorších predpisov a zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov.	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcii
3.4.3.	Language /scripts of	maďarský, slovenský	Jazyk/písmo ar-

	material		chívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	Celkový stav dokumentov je dobrý. Rodinný fotoalbum s historickou väzbou však potrebuje reštaurovanie rozpadnutej väzby.	Fyzický stav a technické požiadavky
3.4.5.	Finding aids	MV SR, Štátny archív v Nitre, Keresteš, Peter: Bossányi z Malých Chraštian a Ilavy. Inventár. Ivanka pri Nitre 2021, 17 strán.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre so sídlom v Ivanke pri Nitre, Novozámoká 273, 951 12 Ivanka pri Nitre	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Archívny fond nie je v súčasnosti digitalizovaný. Nie sú vyhotovené ani konzervačné kópie.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	Nie sú známe.	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publikacion note	Bez uvedenia.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note	Bez poznámky.	Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	PhDr. Peter Keresteš, PhD.	Informácia o spracovateľovi a spracovaní

3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition.	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	18. 10. 2022	Dátum vyhotovenia opisu